

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-25

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

(61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77)

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Таранова Артура Юрійовича

**«Узгодження бюджетної та податкової політики при розподілі бюджетних
видатків на сучасному етапі кодифікації законодавства» на здобуття
ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертації. Питання належного регулювання фінансових відносин у бюджетній системі завжди привертало увагу вчених-фінансистів, зокрема у контексті наповнення державних та місцевих бюджетів шляхом оподаткування. У розвинених країнах світу оподаткування створює фінансову спроможність для реалізації різноманітних програм державного та місцевого значення. Процеси акумуляції коштів та їх подальше використання пов'язані з потребою перерозподілу з урахуванням спроможності територій та об'єктивних потреб регіонів у фінансуванні. Дисертаційне дослідження зосереджується на комплексному розгляді питань розподілу видатків між бюджетами, враховуючи ключові аспекти їх акумуляції. У зв'язку з викликами, що виникли внаслідок COVID-19 та військової агресії, актуалізується необхідність переосмислення системи державних видатків та їх розподілу. Рух в напрямку євроінтеграційних процесів визначає подальший розвиток, а аналіз позитивного досвіду інших країн є ключовим для формування пропозицій та застережень щодо змін у податковому та бюджетному законодавстві, враховуючи колосальні виклики, що стоять перед Україною. Наведені положення свідчать про актуальність дисертаційної роботи А.Ю. Таранова.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій. Під час рецензування дисертації А. Ю. Таранова та вивчення наукових публікацій автора встановлено високий науковий рівень їх виконання. Належна обґрунтованість наукових висновків, теоретичних положень, рекомендацій та пропозицій забезпечується: по-перше, вдалими обранням і використанням у сукупності способів та прийомів науково-дослідної діяльності, загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання; по-друге, опрацюванням значної кількості вітчизняних та зарубіжних наукових праць з податкового та бюджетного права, теорії держави і права, публічного управління та адміністрування, філософії права, конституційного, адміністративного, міжнародного та інших галузей права, що присвячені проблематиці роботи. Список використаних джерел нараховує більше 180 найменувань; по-третє, вивченням та аналізом значної кількості нормативно-правових актів України та законодавства іноземних держав у відповідній сфері; по-четверте, вивченням та аналізом матеріалів практичної діяльності суб'єктів фінансових відносин та судової практики, яка стосується запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у наповнення та розподілу фінансових ресурсів. Здобувач володіє високим рівнем методології наукової діяльності, а результати дослідження є доказом того, що він здатен застосовувати широкий методологічний інструментарій при вирішенні складних наукових проблем.

Здобувачем розроблено структуру дисертаційного дослідження, котра охоплює вступ, два розділи, що містять вісім підрозділів, а також висновки та список використаних джерел. Структура дисертаційної роботи зумовлюється предметом, метою і завданнями дослідження, дозволяє послідовно проаналізувати відповідні проблеми та запропонувати науково обґрунтовані шляхи їх вирішення.

Основні положення й результати дисертації знайшли своє відображення у десяти наукових працях здобувачки, з яких: шість наукових статей, у тому

числі п'ять наукових статей опубліковані у вітчизняних фахових виданнях з юридичних наук та ще одна – у зарубіжному науковому виданні; четверо тез доповідей на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях. Наведене свідчить про те, що результати дисертаційного дослідження належним чином апробовані на наукових заходах.

Наукова новизна представлених теоретичних результатів проведених досліджень. Дисертаційна робота А. Ю. Таранова є одним із перших у вітчизняній науці податкового права права комплексних досліджень, присвячених аналізу узгодження бюджетної та податкової політики при розподілі бюджетних видатків на сучасному етапі кодифікації законодавства.

За результатами дослідження сформульовано низку нових наукових положень, висновків, рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення законодавства в окресленій сфері. До числа найвагоміших результатів роботи можна віднести такі:

1) здобувачем встановлено три фундаментальні точки впливу процесів фінансової децентралізації на формування правових засад розподілу бюджетних видатків;

2) запропоновано характеристику децентралізації як механізму підвищення ефективності місцевих послуг, що має потенціал викликати нерівності між регіонами та може призвести до соціальних і економічних розбіжностей;

3) встановлено низку особливих рис децентралізації у бюджетному регулюванні, що полягають у можливості виникнення нерівності у ставленні до громадян на однакових посадах, і це може мати різні соціально-економічні наслідки;

4) запропоновано авторське бачення сутності функціональної класифікації видатків бюджету, що полягає у системі розподілу коштів згідно із способом виконання бюджету, який пов'язано із функціональними аспектами,

програмами, діяльністю та проектами держави та встановлено вплив цієї класифікації, що проявляється у сприянні відображенню ефективності витрат;

5) надано характеристику психологічно-цільового аспекту децентралізації, коли фіскальна децентралізація місцевого самоврядування виступає важливим чинником розвитку як кожного окремого регіону, так і держави взагалі, що обумовлюється тим, що автономія з приводу встановлення видів та розмірів податків, визначення напрямів використання видатків, призводить до самостійного вирішення шляхів розвитку, а отже спонукає органи місцевого самоврядування шукати найоптимальніші та найефективніші методи досягнення таких шляхів;

6) обґрунтовано підхід до причинно-наслідкової характеристики динаміки нормативного регулювання міжбюджетних відносин, поява та розвиток якого обумовлена низкою причин, які детально описані автором;

7) надано авторську характеристику базової дотації як одного із основних інструментів підвищення фіскальної спроможності місцевих бюджетів в Україні, механізм якого функціонує на засадах горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій за індексом податкоспроможності;

8) розроблено концепцію урахування світового досвіду децентралізації при запровадженні нормативного механізму розподілу видатків шляхом імплементації у національне українське законодавство окрім принципу субсидіарності також додаткових принципів фінансової децентралізації, які охарактеризовано автором;

9) надана науково-практична аргументація наслідків приєднання України до Європейської хартії про місцеве самоврядування у 1997 році, що передбачає значущі зобов'язання при розподілі бюджетних видатків з погляду впливу на внутрішню політику щодо гарантування автономії та незалежності місцевих органів влади у чотирьох ключових моментах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що

викладені у дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у: а) науково-дослідницькій діяльності - для подальшого опрацювання існуючих проблем визначення концептуальних засад існування та співвідношення різних форм видатків та їх розподілу між різними бюджетами; б) у правотворчості - під час розроблення проектів законів про внесення змін до бюджетного законодавства у частині удосконалення нормативного регулювання бюджетних видатків; в) у правозастосуванні - під час проведення науково-практичних конференцій, семінарів з питань практичного застосування наявних у бюджетному законодавстві конструкцій щодо розподілу видатків; г) у навчальному процесі - під час формування, розробки й адаптації навчальних і навчально-методичних посібників та викладання дисциплін з податкової тематики, а також при розробці спецкурсів із процедур розподілу видатків, або під час підготовки студентами та аспірантами наукових робіт тощо.

Дотримання академічної доброчесності. Вивчення представлених рукопису та анотації дисертації А. Ю. Таранова дозволяє зробити висновок щодо ідентичності анотації і основних положень дисертації та не дає підстав констатувати допущення здобувачем порушень академічної доброчесності. Наведене дозволяє позитивно оцінити рецензовану роботу, відповідний її теоретико-методологічний рівень, самостійність написання та наявність певних елементів наукової новизни.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертаційну роботу виконано українською мовою, стиль викладення матеріалу – науковий.

Дискусійні положення та зауваження по дисертації. Визнаючи загалом високий теоретичний рівень роботи, її важливе практичне значення, варто звернути увагу на деякі питання, які могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень чи певної дискусії під час публічного захисту.

1. На сторінках 116-117 роботи здобувачем аналізуються наукові та практичні підходи до визначення показників спроможності при вирішенні

питання щодо обрахування рівня такого різновиду міжбюджетних трансфертів, як дотація. Автор пише, що «показники спроможності... вимірюють розмір податкової бази та потреби у витратах, незалежно від фактичних податкових надходжень або витрат. Ці показники дозволяють оцінювати реальні можливості та потреби регіонів, а не лише їх поточну фінансову ситуацію», проте далі, характеризуючи підходи фахівців Світового банку з питань децентралізації, він зазначає, що на подібні трансферти не накладаються обмеження щодо мінімального рівня витрат, на відміну від умовних трансфертів. Подібна логіка дисертанта говорить про те, що він передбачає якийсь мінімальний рівень витрат для інших різновидів офіційних трансфертів. Хотілося б отримати пояснення автора, що саме він у даному випадку мав на увазі.

2. У дисертації на сторінках 136-140 здобувачем здійснюється емпіричний компаративний аналіз регулювання субвенцій у деяких країнах, зокрема в Австрії, Данії, Мексиці та Нідерландах. При цьому автором вказуються проблемні аспекти реалізації процедур обрахування та надання деяких субвенцій у цих країнах, робиться наголос на складному характері механізмів визначення їх обсягу, але бракує порівняльно-правового налізу цих аспектів із українським досвідом застосування субвенцій. У даному випадку доцільно було б визначити схожі та відмінні риси проаналізованих конструкцій в Україні та інших країнах, досвід яких відображено в роботі.

Загальний висновок. Необхідно зазначити, що висловлені рекомендації та зауваження не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи А. Ю. Таранова, яка є самостійною кваліфікаційною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати, з урахуванням вітчизняного й зарубіжного досвіду. Усе викладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертація «Узгодження бюджетної та податкової політики при розподілі бюджетних видатків на сучасному етапі кодифікації законодавства» є

кваліфікаційною науковою працею, яка виконана особисто здобувачем, розв'язує конкретне наукове завдання, є актуальним, завершеним і таким, що має теоретичну і практичну значущість, дослідженням. Дисертація відповідає спеціальності та вимогам до її оформлення, які висуваються у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – Таранов Артур Юрійович, заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензентка:

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри податкового права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

Т. М. Шульга

